

Gemeenschapsgevoelens

Het meest beklemmende deel van de vorige week verschenen *Rapportage Minderheden* van het Sociaal Cultureel Planbureau is een hoofdstuk van de hand van Jaco Dagevos en Roelof Schellingerhout gewijd aan de sociaal-culturele integratie van allochtonen. Dagevos en Schellingerhout onderzochten in hoeverre allochtonen zich Nederlander voelden dan wel zich primair rekenden tot de eigen etnische groep. Met name bij Turken en Marokkanen bleek dat men zich vooral identificeerde met de eigen etnische groep, ook als men behoorde tot de tweede generatie. Frappant was ook dat het aandeel Turken en Marokkanen dat in de vrije tijd vooral omgaat met leden van de eigen etnische groep door de jaren heen was toegenomen. Het aandeel Turken en Marokkanen met autochtone vrienden en kennissen is navenant geslonken. Waar het gaat om modernere opvattingen over de verhoudingen tussen man en vrouw of tussen ouders en kinderen is door de jaren heen niet al teveel vooruitgang geboekt. Hoe komt dat nu? Heeft het te maken met een groepsinterne ontwikkeling? Worden allochtonen door herkomstgenoten steeds sterker gesocialiseerd in liefde voor de groep en voor het oude vaderland? Dat is denkbaar, maar je zou ook een deel van de verklaring kunnen zoeken in het Nederlandse beleid of de Nederlandse cultuur.

Een voor de hand liggende verklaring voor het groeiende groepsgevoel is de toegenomen segregatie. Allochtonen die in hun buurt voornamelijk mede-allochtonen zien, die opgevoed worden op zwarte scholen zonder autochtone klasgenootjes, die aan het werk kunnen bij een 'etnisch ondernemer' in de eigen buurt, zullen zich niet snel Nederlandse burgers gaan voelen. Met die segregatie en de aanverwante zwarte scholen problematiek is het raar gesteld. Ik krijg zo langzaam aan het vermoeden dat de rijksoverheid daar in het verleden op geen enkel moment serieus iets aan heeft willen doen en in die houding wil blijven volharden. Toen er in de grote steden voor gemeentebesturen en woningcorporaties nog wat te spreiden viel mocht het niet, vanwege prachtige juridische principes als de vestigingsvrijheid en het non discriminatiebeginsel. Anno 2003 zou het denkelijk wel mogen, want nu is de nood zo hoog gestegen dat je op die juridische principes wel inbreuk zou mogen maken (grondrechten worden immers wel vaker ingeperkt als er zwaarwegende belangen op het spel staan). Maar nu is het in de grote steden feitelijk te laat, nu helpt spreiding toch niet meer, dus heeft het volgens landelijke politici geen zin het nog eens te proberen, ook al smeken Rotterdamse gemeentebestuurders daar om. Vermoedelijk is spreiding in steden van gemiddelde grootte (Tilburg, Dordrecht, Den Helder) nog steeds juridisch ontoelaatbaar en discriminatoir, totdat het ook daar te laat zal zijn om nog van het middel gebruik te kunnen maken.

Maar segregatie is volgens mij niet de enige verklaring voor de toenemende gemeenschapsgevoelens onder tweede en derde generatie allochtonen. Dat gemeenschapsgevoel zou ook wel eens kunnen samenhangen met het feit dat zowel Nederlandse burgers, als Nederlandse opinieleiders als de Nederlandse overheid een dwangmatige reflex hebben ontwikkeld om mensen aan te spreken op hun etnische herkomst. Antropologe Halleh Ghorashi deed onderzoek naar de ervaringen van Iraanse vluchtelingen in Nederland en in Californië. Ghorashi's Nederlands-Iraanse respondenten vertelden haar dat zij vaak treurig werden in Nederland, omdat elk oppervlakkig gesprek op het werk, in de trein of in het café hier begon met de vraag waar zij vandaan kwamen. Zij kregen daardoor veel meer heimwee naar Iran dan hun lotgenoten in de VS, waar dergelijke vragen als impertinent werden beschouwd.

Nederlandse opinieleiders hebben er nogal eens een handje van om allochtonen ter verantwoording te roepen voor problemen rond etnische herkomstgenoten met oproepen als "Waarom wordt dit geweld in Turkse kringen niet veel duidelijker afgekeurd?" "Waarom nemen Marokkaanse intellectuelen geen stelling tegen dit wangedrag?"

De overheid ten slotte is ook in hoge mate geneigd groepsgevoelens in de hand te werken. Is er een rel, zijn er problemen met criminelen van een bepaalde etnische origine? Wees ervan verzekerd dat Nederlandse burgemeesters, ministers of andere gezagsdragers onmiddellijk contact zullen zoeken met vertegenwoordigers van de betreffende etnische gemeenschap opdat die orde op zaken gaan stellen in eigen gelederen.

Gegeven deze alomtegenwoordige neiging om te denken in termen van etniciteit is het eigenlijk merkwaardig dat er zo'n angst bestaat voor spreiding als beleidsinstrument. Als we mensen aan alle kanten etnisch classificeren en registreren, waarom dan niet bij de toewijzing van woningen? Maar we kunnen natuurlijk ook de andere kant uit denken. Als we bij de toewijzing van woningen niet willen gaan werken met etnische classificaties moeten we misschien helemaal ophouden met die reflex om medeburgers aan te spreken op hun etnische komaf. In oppervlakkige gesprekken met allochtone medeburgers beginnen we voortaan over de NS of het weer; van allochtone intellectuelen verwachten wij een interessante inbreng in debatten over Schiphol en het begrotingstekort en allochtone delinquentjes gaan we flink straffen zonder vooroverleg of nabetrachtingen met vertegenwoordigers van hun etnische groep.